

4. **Татаркевич, В.**, Антична і середньовічна філософія : пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів : Свічадо, 1997.
5. **Цігенауц А.** Есхатологія: майбутнє створеного в Бозі : пер. з нім. О. Сметаніна та В. Грицюка. – Львів : Свічадо, 2006.
6. **Coplestone, F. A** History of Philosophy / Vol. 1. Greece and Rome. – London: Search Press, 1962.
7. **Grdzeldze, T.** Creation and ecology: how does the Orthodox church respond to ecological problems? // The Ecumenical Review – Т. 54, 2002. – С. 211-217.
8. **Johannes Damascenus.** Orationibus de imaginibus tres (1.16)/ Die Schriften des Johannes von Damaskos/ herausgegeben vom Byzantinischen Institut der Abtei Scheyern; besorgt von P. Bonifatius Kotter. – Berlin: de Gruyter, 1975.
9. **Kelber, W.** Die Logoslehre von Heraclit bis Origenes. – Stuttgart: Verlag Urachhaus, 1976.
10. **Lynn Townsend White, Jr.** The Historical Roots of Our Ecologic Crisis// Science. – Т. 155 – Number 3767 – March 10, 1967.
11. **Migne, J.P.** Patrologiae Cursus Completus, Series Latina. – Parisiis: Apud Garnier Fratres, 1844-45. – Т. 14.
12. **Migne, J.P.** Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca. – Parisiis: Apud Garnier Fratres, 1856-58. – Т. 31.
13. **Migne, J.P.** Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca. – Parisiis: Apud Garnier Fratres, 1856-58. – Т. 40.
14. **Migne, J.P.** Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca. – Parisiis: Apud Garnier Fratres, 1856-58. – Т. 80.
15. **Pohlenz, M.** Stoa und Stoiker: die Gründer, Panaitios, Ppseidonios. – Zürich und Stuttgart: Artemis Verlag, 1964.
16. **Schelkle, K.H.** Die Petrusbriefe, der Judasbrief. – Freiburg im Breisgau; Basel; Wien: Herder, 1976.
17. **Wooden, C.** Ecology: Key to teaching young about Christian morality / Catholic News Service. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.americancatholic.org/News/newsreport.aspx?id=212> – Перегляд сайту 25 серпня 2008 р.

УДК 630.68

Асист. А.А. Головко – НЛТУ України, м. Львів

АЛЬТЕРНАТИВНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ І ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ

Запропоновано альтернативні моделі управління лісами і лісовим господарством України, котрі враховують досвід високорозвинених зарубіжних країн та практику лісокористування в Україні.

Ключові слова: система управління лісами, система управління лісовим господарством, уповноважений орган управління лісами, державне лісове підприємство, приватні лісовласники, лісокористувачі.

Assist. A.A. Golovko – NUFWT of Ukraine, L'viv

Alternative Models of forest management of Ukraine

There are offered alternative models of forest management in Ukraine, which take into account forest management experience of highly developed foreign countries and practice of forest use in Ukraine.

Keywords: forest management system, authorized forest management institution, state forest enterprise, private forest owners, forest users.

Наявна модель управління лісами і лісовим господарством не спроможна забезпечити ефективне лісокористування за умов ринкової економіки. Це твердження не викликає заперечення ні в наукових колах, ні у практиків, які займаються веденням лісового господарства. Надмірна концентрація пов-

новажень Державним комітетом лісового господарства України не дає змоги йому приймати неупереджені управлінські рішення. Окрім цього, закріплення повноважень з управління лісовим господарством за державним органом, місією котрого повинно бути забезпечення сталого розвитку лісокористування, призводить до зміщення акценту в бік забезпечення економічної ефективності лісокористування, яка досягається шляхом використання недосконалих технологій лісозаготівель.

Альтернативні моделі управління лісами і лісовим господарством України повинні базуватися на розмежуванні функцій управління, між різними суб'єктами управління. Про необхідність такого розмежування твердять А.П. Петров, І.М. Синякевич, Я.В. Коваль [1, 3, 4].

Завданням цієї роботи є розроблення альтернативних моделей управління лісами і лісовим господарством України. Базою для цієї роботи послугує аналіз зарубіжного досвіду управління лісами і лісовим господарством, здійснений і опублікований у колективній монографії Лісова політика: теорія і практика [2]. Альтернативні моделі ми розроблятимемо за допомогою системного аналізу з використанням методології функціонального моделювання IDEF0.

Зважаючи на зарубіжний досвід та особливості функціонування і розвитку системи управління лісами і лісовим господарством в Україні, вважаємо за доцільне запропонувати дві альтернативні моделі управління лісами і лісовим господарством. Одна з них є похідною від канадської моделі, інша – від європейської моделі управління лісами і лісовим господарством.

Канадська модель управління лісами і лісовим господарством базується на тому, що домінантною формою власності на ліси є державна. Уповноважений державний орган з управління лісами виконує функцію володіння та розпорядження лісовими землями, а також контролює перебіг господарських процесів на цих землях. Суб'єкти господарювання виконують функцію користування земельними ділянками лісового фонду. Канадська модель управління лісами характерна для багатолісних федеративних держав (Росія, Канада). Ця модель заслуговує на апробацію в Україні з огляду на те, що на шляху реформування лісового господарства України вже були зроблено певні кроки у її напрямку (часткова передача лісозаготівельного виробництва приватним організаціям).

Уповноважений орган з управління лісами повинен підпорядковуватися Міністерству охорони навколишнього природного середовища України. Іншим центральним органом управління лісами повинен бути орган, що відповідав би за лісовпорядкування та формування планів з організації та ведення лісового господарства. Цей орган повинен бути незалежним від уповноваженого органу з управління лісами. Державні лісові підприємства повинні мати централізований орган управління з відповідними координаційними органами на території лісових районів. Структура державних лісових підприємств також не повинна підпорядковуватися ні уповноваженому органу з управління лісами, ні Міністерству охорони навколишнього природного середовища України. Наше бачення структури органів управління лісами та лісовим господарством показано на рис. 1.

Рис. 1. Альтернативна структура органів управління лісами України

Щодо побудови структури управління державного лісового підприємства, то вона повинна бути подібною до структури управління господарських товариств корпоративного типу і повинна мати орган управління поточними справами (правління), а також орган, який відповідав би за стратегію розвитку підприємства та контроль за діяльністю правління (спостережну раду). Спостережна рада повинна складатися з представників науки, представників Міністерства охорони навколишнього природного середовища, представників Міністерства економіки, представників уповноваженого органу управління лісами. Склад правління державного лісового підприємства має обирати спостережна рада.

Ми вважаємо, що ліси, котрі вилучені з господарського використання (неексплуатаційні ліси), повинні напряму підпорядковуватися уповноваженому органу з управління лісами, котрий має бути відсторонений від реалізації деревини, заготовленої шляхом доглядових рубань в неексплуатаційних лісах. Залежно від статусу конкретної ділянки неексплуатаційних лісів певна частина лісових ресурсів може передаватися у користування (наприклад, рекреаційні ресурси лісу).

Розмежування системи управління лісами та лісовим господарством відбувається шляхом усунення уповноваженого органу управління лісами від здійснення господарських процесів у лісах (за винятком неексплуатаційних лісів). Його функція в сфері лісокористування полягатиме в укладенні договорів продажу деревини на корені, договорів оренди ділянок лісового фонду, договорів підяду, виданні дозволів на використання лісових ресурсів та контролі за дотриманням суб'єктами господарської діяльності умов договорів і лісового законодавства. Позитивним в організації лісового господарства та-

ким чином є те, що економічна діяльність в лісах організовуватиметься на засадах ринкової економіки.

Участь громадськості та зацікавлених сторін в управлінні лісами здійснюватиметься шляхом залучення їх до процесів встановлення завдань лісової політики, шляхом їх інформування про стан та кількість лісових ресурсів з боку лісовпорядної організації, організацій з сертифікації лісів, уповноваженого органу з управління лісами. Завданням названих суб'єктів буде таким чином організувати вказані процеси, щоб вони не носили формальний характер, а навпаки, сприяли підвищенню інтересу громадськості та зацікавлених осіб до стану лісів, виховували переконання у необхідності йти шляхом сталого лісокористування.

Табл. 1. Сукупність бізнес-процесів, закріплених за кожним із суб'єктів управління лісами та лісовим господарством у рамках альтернативної моделі управління лісами і лісовим господарством України

Суб'єкти управління	Бізнес-процеси, які виконують суб'єкти управління лісами і лісовим господарством
1	2
Верховна Рада України	Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики;
Уповноважений орган управління лісами	• Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; • Впроваджувати лісову політику; • Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; • Контролювати відповідність господарських процесів у лісах національній лісовій політиці; • Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів у лісах; • Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами; • Управляти охороною і захистом лісу; • Ліцензувати суб'єкти господарювання; • Укладати договори підряду та здійснювати продаж лісу на корені; • Укладати договори на користування мисливськими угіддями; • Охороняти мисливські угіддя; • Видавати дозволи на використання недеревних рослинних і рекреаційних ресурсів лісу; • Управляти грошовими потоками; • Управляти неексплуатаційними лісами
Лісовпорядна організація	• Збирати та систематизувати інформацію щодо стану лісових ресурсів та планувати їх подальше використання; • Впроваджувати лісову політику; • Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; • Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів в лісах

1	2
Організації із сертифікації лісів	- Збирати та систематизувати інформацію щодо стану лісових ресурсів та планувати їх подальше використання; - Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; - Контролювати відповідність господарських процесів у лісах національній лісовій політиці; - Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів в лісах; - Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Наукові установи, підпорядковані уповноваженому органу управління лісами	Науково обґрунтовувати цілі та систему інструментів лісової політики
Зацікавлені особи	- Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; - Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Громадськість	- Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; - Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Користувачі лісових ресурсів	- Здійснювати лісовирощування та догляд лісу; - Управляти мисливськими угіддями; - Організовувати полювання; - Організовувати спеціальне використання недревних рослинних ресурсів лісу; - Організовувати використання рекреаційних ресурсів лісу; - Управляти грошовими потоками
Покупці деревини на корені	Здійснювати лісозаготівлю
Підрядники	Здійснювати лісовирощування та догляд лісу
Державне лісове підприємство	Здійснювати лісовирощування та догляд лісу

Альтернативна модель управління лісами і лісовим господарством (адаптована європейська модель). Основною ознакою, яка визначає відмінність між альтернативними моделями управління лісами і лісовим господарством, є домінування того чи іншого інституційного учасника моделі. Альтернативна модель управління лісами і лісовим господарством України, що базується на європейській моделі, у нашому розумінні, передбачає підсилення ролі державного лісового підприємства в системі управління лісами і лісовим господарством України за рахунок передання йому частини повноважень з розпорядження лісами. Уповноважений орган з управління лісами повинен організовувати постійний діалог між зацікавленими сторонами щодо лісової політики, впроваджувати лісову політику, а також контролювати відповідність стану лісових ресурсів та господарських процесів у лісах цілям національної лісової політики.

Схему взаємодії між суб'єктами управління лісами і лісовим господарством у рамках альтернативної моделі зображено на рис. 2.

Рис. 2. Альтернативна структура органів управління лісами України

Табл. 2 інформує про сукупність бізнес-процесів, закріплених за кожним суб'єктом управління лісами і лісовим господарством. Ця модель відрізняється від попередньої насамперед тим, що процес використання лісових ресурсів покладено на державне лісове підприємство. Місія уповноваженого органу з управління лісами полягає у координації процесу формування національної лісової політики та її впровадження. Вважаємо за доцільне, як і в попередній альтернативній моделі, процеси з охорони лісів залишити за уповноваженим органом з управління лісами.

Табл. 2. Сукупність бізнес-процесів, закріплених за кожним із суб'єктів управління лісами та лісовим господарством у рамках альтернативної моделі управління лісами і лісовим господарством України

Суб'єкти управління	Бізнес-процеси, які виконують суб'єкти управління лісами і лісовим господарством
1	2
Верховна Рада України	Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики
Уповноважений орган управління лісами	- Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; - Впроваджувати лісову політику; - Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; - Контролювати відповідність господарських процесів у лісах національній лісовій політиці; - Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів в

1	2
	лісах; • Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами; • Управляти охороною і захистом лісу; • Укладати договори на користування мисливськими угіддями, що не підпорядковані державному лісовому підприємству та іншим власникам лісу; • Охороняти мисливські угіддя; • Управляти грошовими потоками; • Управляти неексплуатаційними лісами
Лісовпорядна організація	• Збирати та систематизувати інформацію щодо стану лісових ресурсів та планувати їх подальше використання; • Впроваджувати лісову політику; • Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; • Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів в лісах
Організації із сертифікації лісів	• Збирати та систематизувати інформацію щодо стану лісових ресурсів та планувати їх подальше використання; • Контролювати відповідність стану лісових ресурсів цілям національної лісової політики; • Контролювати відповідність господарських процесів у лісах національній лісовій політиці; • Інформувати громадськість та зацікавлених осіб про результати контролю стану лісових ресурсів та господарських процесів в лісах; • Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Наукові установи, підпорядковані уповноваженому органу управління лісами	Науково обґрунтовувати цілі та систему інструментів лісової політики
Зацікавлені особи	• Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; • Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Громадськість	• Встановлювати цілі та систему інструментів лісової політики; • Підтримувати зворотній зв'язок з громадськістю та зацікавленими особами
Користувачі мисливських ресурсів	• Управляти мисливськими угіддями; • Організовувати полювання; • Управляти грошовими потоками
Користувачі недревних рослинних та рекреаційних лісових ресурсів	• Організовувати спеціальне використання недревних рослинних ресурсів лісу; • Організовувати використання рекреаційних ресурсів лісу; • Управляти грошовими потоками
Державне лісове підприємство	• Здійснювати лісовирощування та догляд лісу; • Здійснювати лісозаготівлю; • Управляти мисливськими угіддями; • Організовувати полювання;

1	2
	• Організовувати спеціальне використання недеревних рослинних ресурсів лісу; • Організовувати використання рекреаційних ресурсів лісу; • Управляти грошовими потоками
Власники лісів	• Здійснювати лісовирощування та догляд лісу; • Здійснювати лісозаготівлю; • Управляти мисливськими угіддями; • Організовувати полювання; • Організовувати спеціальне використання недеревних рослинних ресурсів лісу; • Організовувати використання рекреаційних ресурсів лісу; • Управляти грошовими потоками

Аналізуючи зміст табл. 2, можна оцінити рівень централізації функцій управління одним суб'єктом управління. Ця альтернативна модель відрізняється від чинної тим, що уповноважений орган управління лісами позбавлений повноважень з управління лісовим господарством. Цю функцію має здійснювати державне лісове підприємство, котре, на відмінну від чинної моделі, повинно мати центральні органи управління на регіональному та державному рівнях.

Частину повноважень з контролю, котрі виконували у рамках чинної моделі уповноважений орган з управління лісами, пропонуємо передати лісовпорядній організації, організаціям із сертифікації лісів, зацікавленим особам та громадськості.

Висновки. Кожна із запропонованих альтернативних моделей дасть змогу розмежувати систему управління лісами і лісовим господарством України, розвівши суперечливі цілі (сталий розвиток лісокористування та економічну ефективність лісокористування) між різними суб'єктами управління. Питання вибору серед запропонованих альтернатив оптимальної буде предметом наших подальших досліджень.

Література

1. Коваль Я.В. Еколого-економічні проблеми лісоресурсного розвитку України // Продуктивні сили. – 2006. – № 1(001). – С. 121-134.

2. Лісова політика: теорія і практика / під ред. І.М. Синякевича / Синякевич І.М., Соловій І.П., Врублевська О.В., Дейнека А.М., Польовський А.М., Павліщук О.П., Білінський І.Г., Дячишин О.В., Головка А.А., Дудюк В.С., Холявка В.З., Сенько Є.І. : монографія. – Львів : ЛА "Піраміда", 2008. – 612 с.

3. Петров А.П., Мамаєв Б.М., Тепляков В.К., Щецинський Е.А. Государственное управление лесным хозяйством : учебное пособ. [для средних проф. учебн. заведений лесного хозяйства]. – М. : ВНИИЦ, лес ресурс, 1997. – 304 с.

4. Синякевич І.М. Лісова політика : підручник. – Львів : ІЗМН, 2005. – 223 с.